

Gönderim Tarihi: 30.05.2023

Kabul Tarihi: 28.08.2023

SİMÜLASYON KURAMI BAĞLAMINDA TRUMAN SHOW FİLMİNİN ANALİZİ

Analysis of the Truman Show in Context of the Simulation Theory

Taner AYDOĞAN

Öğr. Gör.; Hakkâri Üniversitesi
Çölemerik Meslek Yüksekokulu-
Görsel-İşitsel Teknikler ve Medya Yapımcılığı Bölümü
taneraydogan30@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-8559-6226

Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz

Baudrillard tarafından yaratılan simülasyon evreninde gerçeklik asli gerçeklikten bağımsızdır. Köken olarak asli gerçeklikten bağımsız olan bu yeni gerçeklik formu merkezine öznenin konumlandırıldığı dinamik bir sürecin içinde, tıpkı öznenin dinamik yaşamı gibi simülasyon evreni de dinamik bir sürece dönüşmektedir. Başta tekil simülakr ile oluşturulan yeni gerçeklik bu dinamik sürecin içinde hareket kazanarak simülasyon sistemini devingen bir şekilde yaratmaktadır. Bu çalışma gerçeğin modeller aracılığıyla üretildiği vurgusu üzerinden şekillendirilmiştir. Simülasyon kavramının kendi içinde tekil simülakrlar üzerinden yaratmış olduğu bu yeni gerçeklik formu sistem içerisinde bir araya gelerek bir hipergerçeklik evreni yaratmaktadır. Bu yeni evrende formüle edilen yeni gerçeklik köken olarak asli gerçeklikten mahrumdur. Bu mahrumiyet onun asli gerçeğin kalfına bürünmesine vesile olmuştur. Simülasyon evreninde asli gerçekten bağımsız olarak gerçekten daha gerçek bir gerçeklik oluşturulmuştur. Yani asli gerçeğin üzerinde oynanarak aşırılaştırılmış ve böylece aşırı gerçekliğin var olduğu yeni bir ortam meydana getirilmiştir. Bütün bu anlamlar üzerinden inşa edilen çalışma temelde gerçeğin modeller aracılığıyla nasıl üretildiği ve bu yeni tekil gerçeklerin iç içe geçerek nasıl bir sisteme dönüştüğü soruları üzerinden icra edilmiştir. Bu bağlamda çalışmayı güçlü kılmak ve örneklem ile ortaya çıkan olgular arasında bir ilişki kurmak adına Truman Show (1998) filmi örneklem olarak seçilmiştir. Film söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir. Söylem analizi ile yeni gerçekliğin modeller aracılığıyla film içinde nasıl üretildiği vurgulanmaya çalışılmıştır. Anlamlı bir bağlam oluşturabilmek için filmdeki diyaloglar ile sahneler birlikte değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonunda filmde tekil gerçeklerin iç içe geçerek bir simülasyon evreni yarattığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Baudrillard, Simülasyon, Simülakr, Hipergerçeklik, Truman Show

Abstract

In the simulation universe created by Baudrillard, reality is independent of the actual reality. This new form of reality, which is essentially independent of the actual reality, is transformed into a dynamic process in which the subject is positioned at the center, and the simulation universe turns into a dynamic process, just like the subject's dynamic life. The new reality, which is initially created by the singular simulacrum, gains movement in this dynamic process and creates the simulation system dynamically. This study is shaped by the emphasis that reality is produced through models. This new form of reality, created by the concept of simulation through singular simulacrum, comes together within the system and creates a hyper-reality universe. The new reality formulated in this new

universe is essentially devoid of actual reality. This deprivation is enabled it to take on the cover of the actual reality. In the simulation universe, a more authentic reality, independent of the actual reality, is created. That is, the original reality is manipulated and exaggerated, and thus, a new environment in which extreme reality exists is created. Study, which is built on all these meanings, was basically carried out on the questions of how reality is produced through models and how these new singular realities are intertwined and transformed into a system. In this context, the film Truman Show (1998) was selected as a sample to make the study strong and to establish a relationship between the sample and the emerging phenomena. The film was examined by content analysis method. With the content analysis, it was tried to emphasize how the new reality is produced in the film through models. To create a meaningful context, the dialogues and scenes in the movie were evaluated together. At the end of the study, it is seen that the singular realities are intertwined in the film and created a simulation universe.

Keywords:: Baudrillard, Simulation, Simulacrum Hyper-reality, Truman Show

1. GİRİŞ

Jean Baudrillard (2011, s. 17) üretim ve tüketim ilişkisini tek bir boyut üzerine indirgeyerek üretim çağına sona erdiğini belirtir. Üretimin bitmiş olması beraberinde öznenin bütün hayatını kuşatan bir tüketim ağı oluşturmuştur. Burada bahse konu alınan kuşatma aslında iki farklı anlam üzerinden okunabilir. Bu iki anlamı temellendirmek adına üretim ve öznenin merkezine nesne konumlandırılacaktır. Baudrillard öncesi döneme bakıldığında (geleneksel üretim ilişkilerinin olduğu dönem) özne yine özne tarafından kuşatılmaktaydı ancak yazar bunu yeni bir form üzerinden vurgulayarak öznenin artık tümüyle nesnelere tarafından kuşatıldığını belirtir. Yukarıda belirtilen kuşatılmanın birinci anlamı zihinsel anlamda birer imge ve imaja dönüşen nesnenin tüketim algısıdır. İkinci anlamda içinde yaşadığımız gerçek dünyada bütün bu nesnelere fiziksel bir varlığı bu kuşatılmanın birer formuna dönüşmektedir. Modern toplumlar olarak okunan toplumsal yapılar yekpare bir bütünlük içerisinde gelişmelerini bitirdikten hemen sonra tüketim toplumuna dönüşmüşlerdir. Bu tüketim anlayışı, kendine has dinamikleri içinde barındıran bir yapı üzerinden yükseldiği için kendisini de sürekli olarak yenilemiştir. Tüketim bir ihtiyacın ötesine geçerek arzu ve haz üzerinden yeniden formüle edilmiştir. Bu dönem hiperaklın hüküm sürdüğü neoliberal politikaların başat unsur olarak öznenin hayatının merkezine konumlandığı dönem olarak okunmaktadır. Neoliberal politikalarla beraber yaşamın her alanında kendi sınırsızlığını yaratan bir tüketim olgusu yaşamı ele geçirir. Tüketim sadece nesnelere ve özne arasında tek bir boyut üzerinden gerçekleşmez, aynı zamanda birey için kendi hayatı da bir tüketim olgusuna dönüşmektedir. Neoliberal politikalar öncesi dönemde nesne maddi değerleri üzerinden anlamlandırılırken bu yeni dönem ile beraber nesnelere o eski anlamlarından kopartılarak kültürel ve toplumsal bağlarla anlamlandırılmaya başlanmıştır. Nesnelere bu yeni kodlamalar

üzerinden inşa edilmesi aynı zamanda bu tür bir ilişkinin kaçınılmaz olarak ekonomik yapıyı da belirlediği söylenilebilir. Nesnenin oluşturduğu anlamın kültürel ve toplumsal yapılar ile belirlenmesi aynı zamanda nesnenin ve beraberinde ekonomik yapılanmanın göstergeler üzerinden okunduğu bir dönem yaratmıştır. Göstergelerin bu denli yaşamın merkezinde yer alması ve başat bir konuma yükselmesi beraberinde Baudrillard'ın (2011) belirttiği gerçekliğin ortadan kalkmasına neden olmuştur. Artık gerçeklik evreninin yerini bir simülasyon evreni almıştır.

Baudrillard (2011, s.14) simülasyonu bir köken veya gerçeklikten mahrum gerçeğin modeller aracılığıyla türetilmesi olarak tanımlamaktadır. Bu yeni gerçeklik modeller aracılığıyla üretildiği gibi asli olarak bir gerçeklik kökeninden de mahrumdur. Modeller aracılığıyla oluşturulan simülasyon evreninde yeni bir gerçeklik oluşur. Asli gerçekten mahrum olmasına karşın simülasyon evreninde bu gerçek asli gerçek gibi algılanır. Bu yeni evren ise gibiler evrenidir. Burada çalışmamız için asıl önemli olan nokta ise; gerçeğin modeller aracılığıyla üretiliyor olmasıdır. Çalışmamız kapsamında incelediğimiz Truman Show adlı sinema filminde kullanılan dekor, ses, müzik, oyuncu, efekt ve diğer yardımcı unsurlarla bir simülasyon ortamı oluşturulduğu söylenebilir.

Truman Show Filmi

Filmin Künyesi

Yönetmen: Peter Weir

Senarist: Andrew Niccol

Türü: Komedi/Dram

Yapım yılı: 1998

Filmin Hikâyesi

Truman Burbank, çok güzel bir adada yaşamaktadır. İyi bir işi, iyi bir evi ve çok sevdiği bir karısı vardır. Ancak Truman dışındaki herkes bu durumun aslında kurgu olduğunu bilmektedir. Truman'ın gerçek yaşam olarak bildiği bu stüdyolar, aslında onun yaşamını 24 saat boyunca canlı ve kesintisiz olarak televizyonda yayınlanmaktadır. Truman'ın eşi, annesi, babası, arkadaşları kısacası çevresindeki herkes kurgu karakterleridir.

Truman, dış dünyanın olmadığı konusunda çocukluğunda bile çevresindekiler tarafından ikna edilmeye çalışılmıştır. Okulda da Truman'ın oluşturulan bu sahte dünyanın dışına çıkmasına neden olacak mesleklere özenmesine izin verilmemiştir. Hatta bir gün Truman'ın sudan korkması için

babasının suda kaybolduğu bir sahne hazırlanmıştır. Bu sahnede teknolojinin yardımıyla oluşturulan yapay fırtınada babası bindikleri sandaldan suya düşmüş ve daha sonra suda kaybolmuştur. Böylelikle Truman'ın oluşturulan bu yapay adanın ötesine geçmesi uzunca bir süre engellenmiştir. Aslında filmdeki bütün olay örgüsü Truman'ı adada tutabilmek üzerine kurulmuştur. Çünkü şovun devam edebilmesi yalnızca Truman'a bağlıdır.

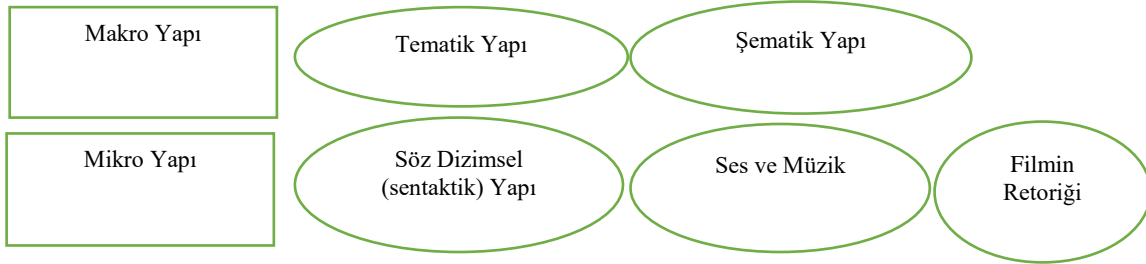
Hayatımızın her anında görüntü teknolojileri vardır. Gizli kameralar aracılığıyla yer ve zaman fark etmeksizin kaydediliyor olma ihtimalimiz bulunmaktadır. Kaydedilen bu görüntülerin günün birinde herhangi bir televizyon ekranında gösterilmeyeceğinin garantisi yoktur (Baudrillard, 2011, 42). Truman'ın bütün yaşantısı da Baudrillard'ın ifade ettiği gibi bu gizli kameralar tarafından kaydedilmekte ve televizyon ekranlarından sunulmaktadır.

Söylem Çözümlemesi

Çalışmamızda simülasyon kavramının bağlamlarını ve nasıl işlendiğini örneklendirmek adına örneklem olarak Truman Show filmi seçilmiştir. Simülasyon evreninin yaratmış olduğu gerçeklikten kopuk yeni gerçeklerin oluşması ve “gibiler evreninin” yaratılmış olması gibi anlamları kendi anlatısında barındırdığı için bu film örneklem olarak seçilmiştir. Söylem, Sözen (1999) tarafından şu şekilde açıklanır: “Söylem bir meta-eylemdir ve ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreç/lerdir. Söylem sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik alanlar gibi, sosyal hayatın tüm yönleri ile ilişkilidir.” Söylem aracılığıyla ideolojik düşünceler metinlere kanalize edilebilir. Bu bağlamda metinler ilgili teknikler üzerinden irdelenerek çözümlenmektedir. “Van Dijk ise ‘Eleştirel Söylem Çalışmaları’ ile televizyon ve basındaki haberlerin incelenmesi için bir problem yönelimi geliştirerek özellikle sosyal problemlerin çözümü üzerine yoğunlaşmıştır. Bir grubun diğer grup üzerinde tahakküm üretmesinde veya var olanı yeniden üretmesinde söylemin gücü üzerine odaklanmıştır” (Arkonaç, 2014, s. 227, aktın Kutlu 2019, s. 290). Van Dijk'in haber metinleri çözümlemesine yönelik geliştirdiği yöntem aynı şekilde sinema yapıtları için de uygulanabilir görünmektedir. Özellikle sinema yapıtlarının temel yapı taşı olan senaryolar, en nihayetinde birer metindirler ve bu metinler, kendi içlerinde ideolojik birer mesaj taşıyıcısı olabilmektedirler. Özellikle senaryoların başat unsurlarından biri olan diyaloglar bu tür bir amaç için oldukça uygundur. Bu tür bir yaklaşımla sinema filmi değerlendirildiğinde Van Dijk'in hazırladığı söylem çözümlemesi kullanılmaktadır. Söylem

çözümlemesi aşağıdaki tabloda belirtilen kriterlere göre gerçekleştirilebilmektedir (Kutlu, 2019: 291).

Tablo 1. Van Dijk tarafından geliştirilen söylem çözümlemesinin sinema filmlerine uyarlanması

Kutlu (2019. s. 291) tarafından da belirtildiği gibi tablodan hareketle filmin söylem çözümlemesi şu şekilde yapılacaktır: Tablodan yola çıkarak filmin içerisinde makro yapı ve mikro yapı değerlendirilir. Makro yapı içerisindeki tematik yapıda filmin konusu, filmin geçtiği zaman dilimi ve filmin içinde geçtiği coğrafi bölge ele alınacaktır. Şematik yapıda ise film ile ilgili detaylar (konunun detayları, olay örgüleri, karakterler) incelenecektir. Mikro yapıda ise filmin söylem analizini yapmak adına öncelikle sözdizimsel (sentaktik) yapı bağlamında film içerisinde kullanılan anlatı dili irdelenip, bu irdeleme esnasında özellikle karakterlerin diyalogları ve eylemleri çözümlenecektir. Filmin içerisinde kullanılan ses ve müzik bütüncül bir unsur olarak söylem çözümlemesi adına incelenecektir. Filmin retoriğinde ise filmin içerisinde kullanılan kamera açıları, filmin sinematografisine bakılacaktır. Bütün bu etkenler bütüncül bir şekilde söylem çözümlemesi etrafında irdelenecektir.

2. Makro Yapı

2.1. Tematik Yapı

Truman Show filminde, filmin baş karakteri olan Truman'ın içinde yaşamış olduğu simülasyon evreni anlatılmaktadır. Filmde bir adada yaşayan Truman, çevresindeki her şeyin bir kurgu olduğundan habersiz yaşamaktadır. Filmde ilk olarak tematik bir yapıda karşımıza çıkan durum ideal yaşam formudur. Truman için her şey idealize edilmiştir. Bu noktada ideal eş, ideal komşular, ideal bir mahalle ve benzeri daha birçok şey Truman'ın yaşam döngüsü içinde idealize edilerek sunulmuştur. Filmin içerisinde idealize edilenin aslında Amerika'nın kültür dinamikleri olduğu belirgindir. Kitle iletişim araçlarını elinde bulunduran hâkim ideolojiler

kendi kültürel hegemonyalarını oluşturarak diğer kültürel dinamikleri baskı altına almışlardır. Filmde ise bu durumun aynısı Truman'ın yaşamı için geçerlidir. Onun yaşamı üzerinden mükemmelleştirilen kültürel kodlamalar aynı zamanda ideal yaşamın nasıl olması gerektiği telkininde de bulunmaktadır. Çimen'e göre (2020, s.118) her şeyin aynileştiği ve disiplinlerin farklılıklarını kaybettiği bir dünyada yaşamaktayız. Pratikler gitgide birbirine benzemeye başlarken özgün kültürler arasındaki sınırlar ise silikleşmektedir. Filmde Truman'ın aksine diğer herkes bunun bir oyun olduğunu bilmektedir.

Simülasyon olgusunu gerçekten daha gerçek bir hale getirilmiş gerçeklik olarak değerlendirebilirsek bu durumda botanik parklarını ve hayvanat bahçelerini örnekleyerek bu kavramı daha iyi bir şekilde açıklayabiliriz. Gerçeklik bağlamında orijinal görüntülerinden hiçbir farkı bulunmayan bu mekânlar, orijinal görüntülerini aşırp gerçekten daha gerçek hale gelmiş mekânlara dönüşmüşlerdir. Ancak bu mekânlar herhangi bir ruha sahip değildirler. Bu eksiklikleri nedeniyle bu ortamları tözlerini kaybetmiş simülasyon ortamları olarak ele almalıyız (Çakmak ve Çimen, 2022, s.2-3). Filmde de kullanılan dekorlar, oyuncular, efektler ve diğer yardımcı unsurların hepsi bu tür bir simülasyon ortamının oluşmana katkı sağlamıştır.

Postmodern çağda görsel ve plastik sanatlarda farklı dönem ve üslupların birlikte kullanılması sıklıkla görülen sanatsal bir tavidir (Alanka, 2015, s.186). Truman Show filminde simülasyon kuramı ile postmodern bir uzam inşa edilmektedir. Filmin içerisinde kullanılan dekorların bu simülasyon düzeni için bir modele dönüştüğü gibi filmin içerisinde kullanılan diğer bütün yardımcı aktörler de sistemin oluşması ve devamlılığı için vazgeçilmez birer unsurdurlar. Baudrillard (2011, s.16), sahip olunan bir şeye sahip değilmiş gibi yapmanın ya da davranmanın dissimülasyon olduğunu belirtir. Bu bağlamda filmi değerlendirdiğimizde oluşturulan bu simülasyon ortamında Truman dışındaki herkes yaşananların bir kurmaca olduğunu bilmektedir. Ancak oyuncular Truman ile karşılaştıklarında rolleri gereği gerçeği bildikleri halde bilmiyormuş gibi davranarak aslında dissimüle etmektedirler. Bu yönüyle Truman haricindeki herkesin oluşturulan simülasyon ortamında birer dissimülatör olduğu söylenebilir.

Bütün bu etkenler üzerinden sistemin merkezinde yer alan Truman için belirli bir noktaya kadar bütün sistem gerçek ve doğaldır. Bu gerçeğin asli gerçek olmadığını anlaşıldığı noktaya kadar sistem kendisini düzenli bir şekilde yürütür ve sorunsuz işlemektedir. Aslında filmin içerisinde Truman için simülasyonun bu denli güçlü bir şekilde varlığını sürdürmesi ve

başlangıçta Truman'ın içinde şüphe uyandırmaması bizleri Baudrillard tarafından belirtilen 'aşırı gerçekliğin' var olmasına götürmektedir. Çimen (2020, s.84) tarafından aşırı gerçeklik için şunlar belirtilir: "Aslında en çok ihtiyaç duyduğumuz şeyin gerçeklik olduğu söylemi bir yanılsamadır. Elde ettiğimiz teknolojik ve bilimsel başarılar neticesinde öylesine muazzam bir gerçeklik ve nesnellik seviyesine ulaştık ki bundan böyle gerçekliğin olmayacağı kaygısı boşunadır."

Film boyunca kullanılan mekânlar, diyaloglar, söylemler, imajlar bir bütünlük içerisinde kullanılarak oluşturulan bu yeni gerçekliğin oluşumundaki düşünceyi direkt olarak desteklemektedir. Bu şekilde bir yöntem ile film kendi içerisinde tutarlı bir söylem geliştiriyor. Bu bağlamda tematik bir yapı olarak karşımıza çıkan bir diğer unsur ise filmde gerçekliğin rol modelleri olan yardımcı oyuncular üzerinden oluşturulan hareket kavramıdır. Mekânın durağan imgesi tek başına oluşturulan simülasyon için yeterli olamayacağından filmde farklı mesleklerden, komşulardan, sokakta geçen herhangi bir insandan, daha genel bir çerçevede filmde kullanılan bütün yardımcı oyuncuların bu simüle edilmiş gerçekliğe bir bütünlük içerisinde dinamik bir süreç kazandırdığı görülmektedir.

2.2. Şematik Yapı

Çevresindeki her şeyin birer kurgu olduğundan habersiz yaşayan Truman'ın gerçeklerin farkına varması uzun sürer. Lauren isminde bir kadına âşık olan Truman için ilk çatlak baş gösterir. Lauren ise Truman'ın içinde bulunduğu gösteriden oldukça rahatsızdır. Lauren, Truman'a bütün gerçekleri anlatacağı anda gösterinin yapımcıları tarafından engellenir ve gerçekleri söylemekte direttiği için Fiji'ye gönderilir. Truman artık çevresinde anlamsız gördüğü tepkiler ve davranışlardan dolayı şüphelenmiştir.

¹ Baudrillard'ın bütünsel gerçeklik ile anlatmak istediği şey, temel olarak "fazla ya da aşırı" gerçeğe sahip olmasıdır. Bu gerçekliğin fazla olması bireyi hayal gücü ile arzudan koparmaktadır. Yani gerçeklik aslında kendi kendini perdelemektedir. Zıttı olmadığı için ise insanlar tarafından doğrulanamamaktadır. Bütünsel gerçeğe yol açan şey, simülakrlardan ötürü her şeyin gerçek gibi algılanmasıdır. Dolayısıyla bu gerçeğin sıradanlaşmasıdır. Baudrillard, günümüz müziğini bütünsel gerçekliğe örnek olarak göstermektedir. Gelişen bilim ve teknoloji ile insandaki kusursuzluk düşüncesi müziği de günümüzde bütünsel müziğe dönüştürmüştür. Baudrillard, bütünsel gerçeklikte her şey nasıl zıttını yok ederek sıradanlaşıp gerçekliğe dönüşmeye çalışıyorsa günümüzde bütünsel müzikte de bunu görmenin mümkün olduğunu ifade etmektedir (Güzel, 2015).

Truman'ın aslında kameralar önünde normal bir hayatı vardır. Buna karşın kamera arkasına geçinildiğinde bütün motivasyonu daha çok izlenme ve var olan düzeni kurmaya yönelik ciddi bir uğraş vardır. Truman yaşamının ilk anlarından itibaren bu televizyon gösterisine hapsolmüştür ve bu sistemin yarattığı sömürücü düzenin reklam yüzü olmuştur. Çevresinde olan bütün insanlar gösterinin estetik düzenine ayak uydurarak bu şiddetin birer parçası olmuşlardır. Truman çevresinde yaşanan garip olayları teker teker birleştirerek gerçeğin farkına varır.

Truman Show, gerçekliğin aslında bir yanılsamadan ibaret olduğu vurgusu üzerinden inşa edilmiştir. Kitle iletişim araçlarının yarattığı çağdaş medya çerçevesinde sunulan Truman'ın hayatı aslında yaratılmış gerçeklerin içinde devingen bir süreç içerisinde sunulmaktadır. Yaratılmış gerçeklerin modeller aracılığıyla üretilmesi hasebiyle üretimin tek bir boyut üzerinden işlenmediğini de göstermektedir. Bu bağlamda filmde birden çok modelin kullanımı ile yeni gerçeklik daha güçlü ve sağlam temeller üzerinden sunulmaktadır. Simülasyon sisteminin de başat unsuru olan simulakr burada sadece zaman ve mekân içerisinde bir anlam taşıyıcısı olmanın ötesinde bir anlam üzerinden kurgulanır. Baudrillard (2011, s.20) simulakr için şöyle bir tanım yapar: "Gönderenden yoksun ve nerede başlayıp nerede bittiği bilinmeyen, hiçbir şeyin durduramadığı bir kapalı devre içinde, gerçeğin değil yalnızca kendi kendinin yerine geçebilen" şeydir. Bu tanımda özellikle üzerinde durulması gereken nokta "gerçeğin değil kendisinin yerine geçebilen" ifadesidir. Simulakr'lar asli gerçeğin yerini alan modeller değildir; bunun yerine kendi içinde yaratmış olduğu gerçeği temsil eden modellerdir. Bu kendi içinde yaratmış olduğu gerçek uzamsal bir ilişki olması yanı sıra aynı zamanda diğer modeller ile ilişkiye girerek anlamını güçlendirir.

Kendi gerçeklik zeminini hazırlayan simulakrlar, bu zemin üzerinden özneyi de kendi sistemine adapte ederek simülasyon sistemini oluşturur. Tıpkı Truman Show filminde olduğu gibi, Truman'ın çevresinde görmüş olduğu bütün modeller öznenin zihnini kanalize etmek üzerinden kurgulanmıştır. Filmde özellikle bütün sistemin içerisinde yer alan Truman (özne) bu sistemin içerisinde modeller aracılığı ile yaratılan simülasyon evreninin baş karakteridir. Filmin içerisinde yaratılan Amerikan rüyası yaşam modeli yekpare bir düzen içerisinde sunulmaktadır. İyi bir evi, muhteşem bir eşi, güzel bir arabası ve işi olan Truman, bu yapı bozuma uğramış telkinler üzerinden sistemin içerisinde yer almaktadır. Mükemmelleştirilmiş bir hayatın formülü olan söylemlerde filmin içerisindeki simulakr modelleri üzerinden yaratılmaktadır. Filmde televizyon

üzerinden aktarılan bu muhteşem hayat profili aynı zamanda yaratılan bu sistemin gerçekten daha gerçek görünmesini de sağlamıştır.

Televizyon başındaki izleyiciler, Truman'ın yaşadığı bu sahte gerçekliğin farkında olmalarına rağmen bunun son bulması için kolektif bir duruş sergilemezler. Bunun yerine yaşananlara kayıtsız kalmayı tercih ederler. Dolayısıyla oluşturulan bu simülasyon evreninin devam etmesine katkıda bulunurlar. Baudrillard, insanların duyarsızlaşmasının, tepki göstermemesinin ya da kolektif bir şekilde hareket edememesinin nedeninin kayıtsızlıkları veya ilgisizliklerinden dolayı olmadığını ifade eder. Bunun asıl nedeninin izleyicilerin yeniden canlandırmaya olanak sağlayan imgelem ile göbek bağlarının kesilmesi olduğunu belirtir. (Baudrillard, 2005 s.73).

3. Mikro Yapı

3.1. Söz Dizimsel (Sentaktik) Yapı

Filmde modeller aracılığıyla üretilen simülasyon kavramı, filmin içerisindeki ideolojik mesajlarla dolu diyaloglarla yeniden üretilir veya var olan düzen bu söylemler ile güçlendirilir. Bu yüzden görüntülerin haricinde diyaloglara yerleştirilen mesajlar da sistemin devamlılığı açısından bütünlüyci ve destekleyici bir konumdadırlar.

Yönetmen: *İyi hissetmek için bütün gece televizyonlarını açık bırakan izleyiciler biliyoruz. (00:01.16)*

Filmin başında yönetmen tarafından söylenen bu diyalog aslında bireyin hayatında başat bir konuma yükselen kitle iletişim aracı olan televizyonun önemi açısından önemlidir. Zorlu (2016, s.85), televizyonun birey üzerindeki çoklu işlevleri olduğunu belirtmektedir. Ona göre televizyon; mülkiyet ilişkileri, ekonomik ve siyasal beklentileri belli olan hedeflerin ürünü olarak belirlediği içerikler ile etkileyen bir araçtır. Bu yönüyle ekonomik, siyasal ve kültürel yaşamı etkilemektedir. Gerçeğe uzak, gerçek dışı ya da kurgulanmış olan gerçekliğin gösterildiği televizyon içerikleri, dolaylı olarak gerçek yaşamı hem etkilemekte hem de dönüştürmektedir.

Bu noktada televizyonun bireyin yaşamında çok boyutlu etkileri olduğu görülmektedir. Bu çok boyutluluk aslında bireyin yaşamında özellikle kentli bireyin yaşamında başat unsurları (mülkiyet, siyasal, ekonomik, toplumsal roller, kültürel değerler, vb.) etkilediğinden dolayı, televizyonun ürettiği ideolojik mesajların bireyi kendi sınırlı kümesine alması da o derece kolay olmaktadır.

Truman: *Ben dışarı çıkmak istiyorum, dünyanın bir kısmını görmek, keşfetmek (00:13:54)*

Truman'ın eşi: *"Tatlım! Kâşif mi olmak istiyorsun, geçecek bunlar, hepimiz şimdi de sonra da böyle şeyler düşünüyoruz." (00:14:01-04)*

Bu diyaloglardan anlaşılacağı üzeri Truman sistemin dışına çıkmak istiyordur. Haberi olmadan içinde yaşamış olduğu simülasyonun dışına çıkmak istendiğinde eşi tarafından engellenir. Sadece eşi tarafından değil arkadaşları tarafından da aynı engelleme ile karşılaşır.

Truman: *"Biliyor musun? Terk etmeyi düşünüyorum. Marlon, işimi bu adayı..." (01:32:35)*

Truman'ın arkadaşı: *"İşinle ilgili sorunun mu var? Harika bir işin var Truman, masa başı işin var, masa başı iş için ölebilirim." (01:32:51)*

Filmin içerdiği söylem bakımından önem taşıyan bu diyaloglar sayesinde Truman'ın içinde bulunduğu hapsedici durum daha net gözükmemektedir. Truman'ın filmin sonunda ulaştığı simülasyon evreninin çıkışı olan kapıda yönetmenle olan konuşması da filmin söylem analizi açısından önemlidir.

Truman: *"Kimsin sen?" (01:32:24), (gösterinin yönetmenine hitaben söyler)*

Yönetmen: *"İnsanlara umut ve eğlence ve ilham veren televizyon programının yaratıcısıyım."*

Truman: *"Hiçbir şey mi gerçek değildi?"*

Yönetmen: *"Sen gerçektin, seni izlemeyi bu kadar güzel kılanda buydu. Beni dinle Truman, dışarıda senin için yaratığım bu dünyadan daha fazla gerçeklik yok."*

Bu diyalogla beraber Truman tarafından da içinde bulunduğu evrenin bir simülasyon olduğu bilinmektedir. Buna karşın Truman, gösterinin yönetmeni tarafından ikna edilmeye çalışılır. Bu ikna sürecinde diyaloglardan da anlaşılacağı üzere önemli olan, yaratılan gerçeğin aslında asli gerçeklikle aynı olduğu vurgusudur. Buna karşın Truman kapıyı aralar ve dışarı asli gerçekliğe çıkar. Çimen'e göre (2020, s. 83) bu tür bir girişim "kusursuz cinayet" tir. Kusursuz cinayet bütün yanlısamları yok ederek mutlak gerçeğe ulaşmak adına gösterilen çabaların adıdır. Ötekini ortadan kaldıran kusursuz cinayet ayrıca her şeyi aynileştirme çabasıdır (Baudrillard, 2005, 77).

3.2. Ses ve Müzik

Filmde kullanılan müzik ve ses efektleri filmin anlatımını destekleyecek şekilde kullanılmıştır. Bu şekilde izleyiciye iletilmek istenen mesajlar, kullanılan müziklerle desteklenmiştir. Filmde ses ve müzikler anlatımın yardımcı unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca izleyenlerin duyguları üzerinde hâkimiyet yine müzik ile kurulmaktadır. Sözen (2013, s. 2099) sinemada müziğin işlevleri için şunları belirtmektedir:

“Sinemada ses üç ayrı düzlemin birlikteliğiyle oluşturulur: İlk düzlem seyirciye doğrudan doğruya bilgi aktaran konuşmalar, ikinci düzlem olayın mekanına ait, o mekandaki nesnelere gelen doğal sesler ve yapay olarak üretilen efekt sesler, son olarak da olayı yorumlayan duyguları yönlendirme işlevindeki müzik kullanımudur”.

Truman Show filmi içinde müzik kullanımının duyguları yorumlayan bir biçimde kurulduğu belirtilebilir. Bu noktada özellikle filmde Truman hariç diğer herkes bu evrenin bir gösteri olduğunu bilmektedir. Bu yüzden filmde izleyiciler üzerinde duygusal etkiler müzikle yaratılmıştır.

3.3. Filmin Retoriği

Filmin teknik kısmında, verilmek istenen mesajlar güçlendirici bir anlatımla sunulmuştur. Filmin çekim açıları, filmde kullanılan kamera hareketleri, sahnelerin çerçeveleme stilleri ve kullanılan ışıklandırma yaratılmak istenen mesajların yardımcı malzemeleri olmuştur. Filmde öne çıkan bir diğer unsur ise filmin içerisinde dekorlar ile gerçekliğin yaratılmış olmasıdır. Bu noktadan bakıldığında özellikle film içerisinde kullanılan dekorlar üzerinden gerçeğin modeller aracılığıyla üretildiğine bir örnek olarak gösterilebilir. Bu durum film içerisinde bazen birer nesne olduğu gibi aynı zamanda bütüncül bir şekilde değerlendirilmesi adına doğa olayları için de geçerlidir. Filmin içerisinde hava olayları da efektler vasıtasıyla taklit edilerek oluşturulan yeni gerçekliğe hizmet etmektedir.

4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Truman'ın hayatı bir simülasyon evreni içerisinde geçmektedir. Modeller aracılığıyla oluşturulan bu evrende her şey gerçekten daha gerçek bir dünya oluşturulmasına katkı sağlamaktadır. İzleyiciler de ekranları aracılığıyla bu simülasyon evrenini dışarıdan izlemektedir. İzleyiciler, Truman'ın içinde bulunduğu dünyanın tamamen bir yalandan ibaret olduğunu bildikleri halde bu konuda kolektif bir girişimde bulunmazlar. Bu anlamda izleyicilerin ekranın cazibesine kapıldığını ve gerçeklikle olan

ilişkilerinin koptuğu söylenebilir. Bunun sonucunda olup bitene duyarsız kalmayı tercih etmişlerdir. Bize göre filmde Truman üzerine inşa edilen simülasyon evreninin yok edilmesinin üç yolu vardır: İzleyicinin bu evrene olan ilgisini kaybederek yapımcıların bu simülasyona son vermesi, izleyicilerin bu simülasyon evreninde yaşananlara kayıtsız kalmayıp olup bitenin son bulması için kolektif bir duruş sergilemesi, son olarak da Truman'ın ölmesi veya Truman'ın gerçeklerin farkına vararak bu evreni terk etmesi (ki film bu şekilde son bulmaktadır) olarak sıralanabilir. Filmin bu şekilde son bulmasının nedenlerinden biri de izleyicinin olup bitene karşı olan kayıtsızlığıdır. İzleyiciler bu duruma kayıtsız kaldıkça oluşturulan simülasyon evreni devamlılığını sürdürmektedir. Bu nedenle, filmde meydana getirilen hipergerçekliğin devingen yapısını korumasında izleyicinin de en az simülakrlar ve dissimulatörler kadar önemli bir role sahip olduğu söylenebilir.

“Dünyanın gerçekliğini bize sunulan haliyle kabul ederiz.”

Filmde geçmekte olan bu replik aslında bize filmin bütün hikâyesi için tek cümlelik bir özet olmaktadır. Filmde gerçekler rol modeller aracılığıyla yeniden üretilmektedir ve oluşturulan bu yeni gerçeklik asli gerçekliğin yerini tutabilmektedir. Filmde ayrıca gerçeklik söylemler üzerinden de inşa edilmektedir. Film bir bütünlük içerisinde değerlendirildiğinde, filmin içerisindeki bütün etkenler (ses, diyalog, müzik, karakterler, kamera, ışık, dekor) oluşturulan simülasyon evrenini güçlendirici ve bazen bu ideolojik imajların direkt olarak taşıyıcısı olabilmektedirler.

Sonuç olarak Baudrillard'ın ortaya koymuş olduğu simülasyon evreni Truman Show adlı sinema filminde de birçok simülakrların bir araya getirilmesiyle yaratılmıştır. Simülasyon aslında her şeyin kontrol altında tutulduğu bir evrendir. Truman Show'da oluşturulan bu düzeni kontrol altında tutan yönetmendir. Filmde kullanılan bütün öğeler de sistemin bütününe hizmet etmekte ve asli gerçekten daha gerçek bir ortamın oluşturulmasına katkı sağlamaktadır. Filmde kullanılan dekor, ses, müzik, ışık, efekt ve diğer yardımcı unsurlar bu ortamı mükemmelleştirmektedir. Modeller aracılığıyla oluşturulan bu simülasyonun devamlılığının sağlanmasındaki en önemli görevlerden biri de dissimulatörlere düşmektedir.

5. SUMMARY

In this study, it was examined how the simulation universe put forward by Baudrillard was reflected in cinema. For this purpose, the motion picture, The Truman Show (1998), was selected as a sample. In the film examined by the discourse analysis method, it was understood that a new

reality was created through the models. In the simulation universe created in the film, everyone and everything except Truman is fake. His family, friends, neighbors, all the people he knows or does not know around him, the sky, the sun, the moon, the weather phenomena, etc. are all fictional. The sound, music, décor, lighting, effects and other auxiliary elements used further perfected this simulation and contributed to its transformation into hyperreality. All these elements come together to form its own simulation universe in the film. The sole purpose of each element used in the film is to strengthen the system and ensure the continuation of the simulation.

This new universe of reality created through models has continued for nearly 30 years. Everyone except Truman knows that what happened is fiction. The relationships of family and friends created in the film are simulated by pretending to be real even though they are not real. Again, despite knowing the original truth, players act as if they do not know it and are thus dissimulated. Therefore, in the new universe of reality created in the film, it can be said that everyone except Truman is a dissimulator.

Everyone and everything involved in the film contributes to the dynamic structure of the system. In addition to simulators and dissillators, on-screen viewers also contributed to the continuity of the system. Because the most important condition for the continuation of the simulation in the film is the rating. The intense interest shown by the audience in this simulation ensured the continuation of the system. Simulation is actually a universe where everything is under control. The control mechanism in the film is also the director. The director kept each element under control, perfecting the simulation.

As a result, in the motion picture Truman Show, which we examined with the method of discourse analysis in the context of Baudrillard simulation theory, a new universe in which hyperrealities exist was created through models. Truman, the protagonist of the film, continues his life here for about 30 years, unaware of this simulation and the millions of people watching him. Truman's curiosity to see the outside world meant the end of simulation. For this reason, attempts to exit the simulation were always prevented by the interventions of the control mechanism. Despite all obstacles, Truman finds a way out of this false reality and reaches the door to the outside world. With Truman out the door, the broadcast is interrupted by the administrators, and so the simulation ends. On-screen viewers celebrate this victory, but soon start watching another channel as if nothing had happened. This is an indication that television, which is a mass media, has become dominant in our lives. As Baudrillard points out, we have moved

from the phase in which we watch television to a new phase in which television watches us.

6. KAYNAKLAR

- Alanka, Ö. (2015). Postmodern fotoğrafta mitosun yeniden üretilişi: Annie Leibovitz örneği. *Ekev Akademi Dergisi*, Sayı:6, ss. 183-194.
- Baudrillard, J. (2005). *Anahtar sözcükler*. Çev., Oğuz Adanır ve Leyla Yıldırım, Paragraf Yayınevi, Ankara.
- Baudrillard, J. (2005). *Şeytana satılan ruh ya da kötülüğün egemenliği*. Çev., Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- Baudrillard, J. (2011). *Simülakrlar ve simülasyon*. Doğu Batı Yayınları (6.Basım), Ankara.
- Baudrillard, J. (2011). *Çaresiz stratejiler*. Çev., Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Çakmak, F. & Çimen, Ü. (2022). Baudrillard'ın simülasyon kuramı bağlamında Kur'an'da eleştirilen kişilik tipleri ve modern dünyada gerçeklik arayışı. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 57/1 (Haziran 2022), 1-10.
- Çimen, Ü. (2020). *Kötülüğün terlemesi tüm yönleriyle Jean Baudrillard*. Atatürk Üniversitesi Yayınları, No: 246, Erzurum.
- Güzel, M. (2015). Gerçeklik ilkesinin yitimi: Baudrillard'ın simülasyon teorisinin temel kavramları. *FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)*, sayı: 19, s. 65-84
- Kutlu, M. (2019). 'Hz. Muhammed: Allah'ın elçisi' Filminin söylem çözümlemesi. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 287-305
- Sözen, E. (1999). *Söylem: belirsizlik, mübadele, bilgi, güç ve refleksivite*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Zorlu, Y. (2016). Türkiye'de Bir popüler kültür aracı olarak televizyon. *Akademia*, 4/3, doi: 10.17680/akademia.32859

Çatışma beyanı: Makalenin yazarı bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ilişkilerimin bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederim.

Destek ve teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.